

CÔNG TÁC BẢO TỒN DI SẢN KIẾN TRÚC THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH GẮN LIỀN VỚI MỤC TIÊU QUẢNG BÁ HÌNH ẢNH, PHÁT TRIỂN DU LỊCH VÀ PHỤC VỤ PHÁT TRIỂN KINH TẾ - XÃ HỘI

THE CONSERVATION OF ARCHITECTURAL HERITAGE IN HO CHI MINH CITY IS CLOSELY LINKED TO THE GOAL OF PROMOTING ITS IMAGE, DEVELOPING TOURISM AND SERVING SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT

Ths. Phạm Đức Long¹

Tóm tắt: Thành phố Hồ Chí Minh không chỉ là trung tâm kinh tế, văn hóa, giáo dục hàng đầu của Việt Nam mà còn là nơi lưu giữ nhiều di sản kiến trúc độc đáo. Những di sản này bao gồm các công trình kiến trúc cổ kính từ thời Pháp thuộc, các ngôi nhà cổ mang nét văn hóa Á Đông, và cả những di tích lịch sử quan trọng gắn liền với cuộc đấu tranh giành độc lập của dân tộc. Bảo tồn di sản kiến trúc không chỉ là việc giữ lại những công trình cũ, mà còn là một phần quan trọng trong việc quảng bá hình ảnh, phát triển du lịch và phục vụ sự phát triển kinh tế - xã hội của thành phố. Trong bối cảnh hiện nay, công tác bảo tồn cần được kết hợp với những chiến lược phát triển bền vững nhằm tạo ra sự cân bằng giữa bảo tồn văn hóa và phát triển kinh tế.

Từ khóa: Bảo tồn, kiến trúc, phát triển, du lịch, thành phố Hồ Chí Minh.

Abstract: Ho Chi Minh City is not only Vietnam's leading economic, cultural, and educational center but also home to a wealth of unique architectural heritage. This heritage includes historic French colonial structures, traditional Eastern-style houses, and important historical sites connected to the nation's struggle for independence. Conserving architectural heritage is more than merely preserving old

buildings; it plays a key role in promoting the city's image, fostering tourism, and contributing to the city's socioeconomic development. In today's context, conservation efforts must be integrated with sustainable development strategies to strike a balance between cultural preservation and economic growth.

Keywords: Conservation, architecture, development, tourism, Ho Chi Minh city.

Nhận bài ngày 05/10/2024, chỉnh sửa ngày 25/11/2024, chấp nhận đăng ngày 10/12/2024.

Mở đầu

Thành phố Hồ Chí Minh không chỉ là trung tâm kinh tế, văn hóa, giáo dục hàng đầu của Việt Nam mà còn là nơi lưu giữ nhiều di sản kiến trúc độc đáo. Những di sản này bao gồm các công trình kiến trúc cổ kính từ thời Pháp thuộc, các ngôi nhà cổ mang nét văn hóa Á Đông, và cả những di tích lịch sử quan trọng gắn liền với cuộc đấu tranh giành độc lập của dân tộc. Tuy nhiên, trước sự phát triển nhanh chóng của đô thị và những thách thức từ quá trình toàn cầu hóa, việc bảo tồn và phát huy giá trị của các di sản kiến trúc ở TP. Hồ Chí Minh đang đứng trước nhiều khó khăn.

¹Khoa Kỹ thuật công trình, Trường Đại học Tôn Đức Thắng
Email: phamduclong@tdtu.edu.vn

Bảo tồn di sản kiến trúc không chỉ là việc giữ lại những công trình cũ, mà còn là một phần quan trọng trong việc quảng bá hình ảnh, phát triển du lịch và phục vụ sự phát triển kinh tế - xã hội của thành phố. Trong bối cảnh hiện nay, công tác bảo tồn cần được kết hợp với những chiến lược phát triển bền vững nhằm tạo ra sự cân bằng giữa bảo tồn văn hóa và phát triển kinh tế. Bài tham luận này sẽ tập trung phân tích mối quan hệ giữa công tác bảo tồn di sản kiến trúc TP. Hồ Chí Minh với mục tiêu quảng bá hình ảnh, phát triển du lịch và phục vụ phát triển kinh tế - xã hội.

I. TỔNG QUAN VỀ DI SẢN KIẾN TRÚC TP. HỒ CHÍ MINH

1. Lịch sử hình thành và phát triển

TP. Hồ Chí Minh, trước đây là Sài Gòn, từng là trung tâm hành chính, kinh tế và văn hóa quan trọng của Đông Dương trong thời kỳ Pháp thuộc. Điều này đã để lại cho thành phố nhiều công trình kiến trúc mang đậm dấu ấn phương Tây kết hợp với nét truyền thống Á Đông. Các công trình tiêu biểu như Trụ sở UBND thành phố, Dinh Độc Lập, Nhà hát Thành phố, cùng với các ngôi nhà cổ ở quận 5, quận 8 và các khu chợ truyền thống như chợ Bến Thành đã trở thành biểu tượng của thành phố.

Những di sản kiến trúc này không chỉ phản ánh quá trình phát triển lịch sử và văn hóa của thành phố, mà còn là minh chứng cho sự giao thoa giữa các nền văn hóa phương Đông và phương Tây, giữa quá khứ và hiện tại.

*Trụ sở UBND TP. Hồ Chí Minh – Dinh Xã Tây trước đây
Một di sản kiến trúc từ thời Pháp thuộc
Nguồn: Tác giả*

2. Hiện trạng công tác bảo tồn di sản kiến trúc

Trong những năm qua, TP. Hồ Chí Minh đã chú trọng đến việc bảo tồn các công trình kiến trúc có giá trị lịch sử và văn hóa. Tuy nhiên, do tốc độ đô thị hóa nhanh chóng, nhiều di sản kiến trúc đã bị xuống cấp hoặc thậm chí bị phá bỏ để nhường chỗ cho các dự án bất động sản và hạ tầng mới. Nhiều công trình được công nhận là di sản văn hóa nhưng chưa được bảo tồn, tu sửa đúng cách, dẫn đến nguy cơ mai một hoặc biến mất vĩnh viễn.

Một số dự án bảo tồn đã đạt được những kết quả tích cực, như việc trùng tu Bưu điện Trung tâm, Nhà hát Thành phố, và gần đây là các dự án phục dựng, bảo tồn các công trình kiến trúc cổ ở khu vực Quận 1 và Quận 3. Tuy nhiên, phần lớn công

*Xưởng đóng Tàu Bason đã trở thành một khu dân cư cao cấp
Nguồn: Tác giả.*

tác bảo tồn vẫn còn gặp nhiều khó khăn về tài chính, nhận thức của cộng đồng và sự quan tâm từ các cấp chính quyền.

II. BẢO TỒN DI SẢN KIẾN TRÚC GẮN LIỀN VỚI QUẢNG BÁ HÌNH ẢNH VÀ PHÁT TRIỂN DU LỊCH

1. Quảng bá hình ảnh TP. Hồ Chí Minh thông qua di sản kiến trúc

Các di sản kiến trúc tại TP. Hồ Chí Minh là những minh chứng sống động cho lịch sử và văn hóa của thành phố, góp phần xây dựng hình ảnh đặc trưng, độc đáo của TP. Hồ Chí Minh trong mắt du khách quốc tế. Việc bảo tồn và tôn vinh

*Bưu điện trung tâm TP. Hồ Chí Minh – Một địa chỉ thu hút du khách
Nguồn: Tác giả*

những công trình kiến trúc cổ không chỉ giúp giữ gìn ký ức văn hóa của thành phố mà còn tạo ra sức hấp dẫn đối với du khách, nhất là những ai quan tâm đến lịch sử và văn hóa.

Các công trình như Nhà thờ Đức Bà, Bưu điện Trung tâm, Bến Nhà Rồng không chỉ là những điểm đến thu hút du khách mà còn trở thành biểu tượng của TP. Hồ Chí Minh, xuất hiện trên các tấm bưu thiếp, tờ rơi quảng cáo du lịch và thậm chí là các bộ phim quốc tế. Việc bảo tồn và khai thác những di sản này góp phần quan trọng trong việc quảng bá hình ảnh TP. Hồ Chí Minh như một thành phố lịch sử, hiện đại nhưng vẫn giữ được những giá trị văn hóa truyền thống.

2. Phát triển du lịch bền vững dựa trên di sản kiến trúc

Du lịch di sản là một trong những xu hướng du lịch phát triển mạnh mẽ trong những năm gần đây. Các di sản kiến

*Bến Nhà Rồng - Kết hợp giữa bảo tồn di sản và phát triển du lịch
Nguồn: Tác giả*

trúc độc đáo của TP. Hồ Chí Minh, nếu được bảo tồn và khai thác đúng cách, có thể trở thành những điểm đến hấp dẫn, góp phần vào sự phát triển của ngành du lịch.

Việc kết hợp giữa bảo tồn di sản và phát triển du lịch không chỉ giúp duy trì các giá trị văn hóa mà còn tạo ra nguồn thu nhập ổn định cho thành phố. Các tour du lịch tham quan di sản, chương trình giáo dục về lịch sử - văn hóa có thể thu hút du khách trong và ngoài nước, đồng thời tạo ra các cơ hội việc làm cho người dân địa phương.

Tuy nhiên, để đảm bảo sự phát triển bền vững, cần có những chính sách và chiến lược cụ thể nhằm ngăn chặn tình trạng khai thác quá mức, thương mại hóa di sản. Du lịch cần được phát triển dựa trên nguyên tắc tôn trọng và bảo tồn giá trị văn hóa, thay vì chỉ tập trung vào lợi nhuận kinh tế.

*Nhân Vượng môn tại ngôi chùa cổ Kyomizu Dera
Một di sản văn hoá của cố đô Kyoto, Nhật Bản
Nguồn: Tác giả*

III. BẢO TỒN DI SẢN KIẾN TRÚC VÀ SỰ PHỤC VỤ PHÁT TRIỂN KINH TẾ - XÃ HỘI

1. Đóng góp của di sản kiến trúc vào phát triển kinh tế

Việc bảo tồn di sản kiến trúc không chỉ mang lại giá trị văn hóa mà còn đóng góp trực tiếp vào sự phát triển kinh tế của thành phố. Các di sản kiến trúc có thể trở thành nguồn tài nguyên kinh tế quý giá, khi được khai thác một cách thông minh và bền vững. Điều này bao gồm việc phát triển du lịch, tổ chức các sự kiện văn hóa, triển lãm, và thậm chí là các hoạt động thương mại xoay quanh di sản.

Nhiều thành phố trên thế giới đã chứng minh rằng, việc kết hợp giữa bảo tồn di sản và phát triển đô thị có thể tạo ra nguồn lợi kinh tế to lớn. Ví dụ, thành phố Paris (Pháp), Venice (Ý) hay Kyoto (Nhật Bản) đều đã thành công trong việc khai thác các di sản kiến trúc để phục vụ phát triển kinh tế, đồng thời bảo tồn được các giá trị văn hóa quý báu.

2. Góp phần vào sự phát triển xã hội

Di sản kiến trúc không chỉ đóng vai trò quan trọng trong việc phát triển kinh tế mà còn góp phần vào sự phát triển xã hội của thành phố. Những công trình kiến trúc cổ không chỉ là minh chứng cho quá khứ, mà còn là nơi lưu giữ những giá trị văn hóa, tinh thần của cộng đồng. Việc bảo tồn di sản kiến trúc giúp duy trì sự kết nối giữa các thế hệ, giáo dục người dân về lịch sử, văn hóa và những giá trị truyền thống.

Hơn nữa, việc bảo tồn di sản kiến trúc cũng có thể tạo ra cơ hội việc làm và thúc đẩy các ngành nghề liên quan đến bảo tồn, phục dựng và du lịch. Điều này không chỉ giúp nâng cao chất lượng cuộc sống của người dân, mà còn góp phần vào sự ổn định và phát triển xã hội.

*Bảo tồn – trùng tu nhà thờ Đức Bà cần có nguồn kinh phí lớn
Nguồn: Tác giả*

*Đường hoa Nguyễn Huệ xuân Giáp Thìn 2024
Nguồn: Tác giả*

IV. Thách thức và giải pháp

1. Thách thức

Công tác bảo tồn di sản kiến trúc tại TP. Hồ Chí Minh đang đối mặt với nhiều thách thức lớn. Đầu tiên, sự phát triển nhanh chóng của đô thị đã gây áp lực lớn lên các khu vực có di sản kiến trúc. Nhiều công trình kiến trúc cổ đã bị phá hủy hoặc bị thay thế bởi các tòa nhà hiện đại, làm mất đi cảnh quan lịch sử của thành phố.

Thứ hai, nguồn kinh phí dành cho công tác bảo tồn còn hạn chế, dẫn đến việc nhiều di sản kiến trúc bị xuống cấp mà không được trùng tu, bảo dưỡng kịp thời. Ngoài ra, nhận thức của cộng đồng về giá trị của di sản kiến trúc còn chưa cao, dẫn đến tình trạng phá hoại, xâm phạm di tích.

2. Giải pháp

Để bảo tồn và phát huy hiệu quả giá trị di sản kiến trúc, TP. Hồ Chí Minh cần có những giải pháp đồng bộ, từ việc xây dựng các chính sách bảo tồn chặt chẽ, đến việc huy động nguồn lực xã hội và nâng cao nhận thức cộng đồng. Cụ thể:

- **Xây dựng quy hoạch bảo tồn:** Thành phố cần lập quy hoạch bảo tồn di sản kiến trúc, trong đó xác định rõ các khu vực cần bảo tồn, những công trình cần được tu sửa và bảo vệ.
- **Huy động nguồn lực xã hội:** Ngoài nguồn lực từ ngân sách nhà nước, cần khuyến khích sự tham gia của các doanh nghiệp, tổ chức quốc tế và cộng đồng trong việc bảo tồn di sản. Việc xã hội hóa công tác bảo tồn sẽ giúp giảm tải áp lực cho ngân sách và tạo ra nguồn lực dồi dào hơn.

- **Nâng cao nhận thức cộng đồng:** Công tác bảo tồn sẽ không hiệu quả nếu thiếu sự đồng lòng từ phía cộng đồng. Do đó, cần đẩy mạnh công tác tuyên truyền, giáo dục về giá trị của di sản kiến trúc, từ đó khơi dậy lòng tự hào và ý thức bảo vệ di sản trong mỗi người dân.

Kết luận

Bảo tồn di sản kiến trúc TP. Hồ Chí Minh không chỉ là việc giữ lại những công trình cũ, mà còn là nhiệm vụ quan trọng trong việc quảng bá hình ảnh, phát triển du lịch và phục vụ phát triển kinh tế - xã hội. Trong bối cảnh đô thị hóa và toàn cầu hóa ngày càng nhanh, việc kết hợp giữa bảo tồn di sản và phát triển bền vững là một thách thức, nhưng đồng thời cũng là cơ hội lớn để TP. Hồ Chí Minh vươn lên trở thành một thành phố hiện đại, văn minh nhưng vẫn giữ được những giá trị văn hóa đặc sắc.

Nguyễn Phúc (BT)

Tài liệu tham khảo:

1. PGS. TS. KTS. Phạm Đình Việt, Bảo tồn di sản Kiến trúc và Đô thị, NXB Khoa học Kỹ thuật, 2008.
2. TS. KTS Ngô Minh Hùng, Bảo tồn môi trường di sản, NXB ĐHQG TP. Hồ Chí Minh, 2014.
3. TS. Nguyễn Thị Hậu, Về bảo tồn di sản Văn hóa Sài Gòn, Phỏng vấn trên kênh GTĐT FM 95,6 Mhz, 2011.